

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет музичного мистецтва
Кафедра естрадної музики

дипломна робота

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на тему:

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ФОРТЕПІАННІЙ МУЗИЦІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

Виконала:
здобувач IV курсу
спеціалізації "Фортепіано"
Романчук Ніна

Науковий керівник –
кандидат
педагогічних наук, доцент

Цюлюпа Н. Л.

Рівне – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ	
1.1. Визначення національної ідентичності: історичний та культурний контекст.....	7
1.2. Музична ідентичність в контексті історико-культурних процесів в Україні	15
1.3. Роль фольклору та етнічних мотивів у формуванні національної музичної мови.....	18
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ.....	22
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ФОРТЕПІАННІЙ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ	
2.1. Музика як відображення національної самобутності.....	24
2.2. Фортеп'янна спадщина видатних українських композиторів як вираження національної самобутності.....	27
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ.....	44
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження особливостей національної ідентичності у фортепіанній творчості українських композиторів є надзвичайно актуальним у сучасному контексті, оскільки в Україні відбуваються важливі соціокультурні трансформації, що впливають на національну самосвідомість. Сучасні виклики, з якими стикається українське суспільство, підкреслюють необхідність глибокого аналізу культурних, історичних та соціальних факторів, які формують національну ідентичність. Фортепіанна музика, як одна з ключових складових української музичної традиції, відображає ці аспекти та може стати важливим інструментом для вивчення і розуміння української самобутності.

В умовах глобалізації та взаємодії різних культур, в умовах загарбницької війни, розв'язаної проти України, питання національної ідентичності набуває особливої важливості. Збереження та популяризація української музичної спадщини, зокрема фортепіанної, стає завданням не лише музикознавців, але й суспільства в цілому. Аналіз фортепіанної творчості українських композиторів дозволяє не лише виявити специфічні риси національного стилю та естетики, але й відзначити вплив історичних подій, культурних традицій і соціальних змін на формування музичної мови.

Крім того, вивчення особливостей національної ідентичності в фортепіанній музиці відкриває можливості для дослідження індивідуальних шляхів композиторів у поєднанні народних мелодій та сучасних тенденцій. Це допоможе зрозуміти, як українські композитори адаптують традиції до умов сучасності, зберігаючи при цьому свою культурну самобутність. Важливим є також аналіз творчості видатних українських композиторів-піаністів, які залишили значний слід у розвитку української музичної традиції.

Не менш важливим є той факт, що музика завжди була потужним засобом комунікації та вираження емоцій, що дозволяє їй відігравати важливу роль у формуванні соціальних цінностей і почуття єдності в суспільстві. Вивчення фортепіанної творчості українських композиторів у контексті національної ідентичності дозволяє глибше зрозуміти, яким чином музика може сприяти формуванню національної гордості, збереженню культурних традицій та розвитку соціального капіталу.

Отже, актуальність цієї наукової роботи обумовлена потребою в глибшому розумінні національної ідентичності через призму фортепіанної музики, що не лише сприяє збереженню культурної спадщини, але й формує позитивний імідж України на міжнародній арені. У підсумку, дослідження цих аспектів є важливим кроком у розвитку музикознавства та збагаченні культурного дискурсу в Україні.

Матеріали дослідження - історична, культурологічна, психолого-педагогічна, мистецтвознавча, методична література.

Метою роботи є дослідити особливості національної ідентичності в фортепіанній творчості українських композиторів, виявити вплив історичних, культурних і соціальних факторів на формування музичного стилю, а також проаналізувати, яким чином їхня творчість відображає національні цінності та почуття.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено наступні **завдання**:

- дослідити теоретичні основи національної ідентичності;
- розглянути вплив історичних подій, культурних традицій і соціальних змін на формування національної ідентичності у творчості українських композиторів;
- дослідити роль фортепіанної спадщини у формуванні національної ідентичності суспільства;
- проаналізувати фортепіанну спадщину видатних українських

композиторів (В. Барвінський, С. Борткевич, Л. Дичко, Ф. Колесса, Л. Колодуб, Ж. Колодуб, В. Косенко, М. Лисенко, С. Людкевич, Б. Лятошинський, М. Скорик та ін.), з метою виявлення специфічних рис їх фортепіанної творчості, які відображають національні традиції та сприяють формуванню національної ідентичності.

Об'єкт дослідження - фортепіанна творчість українських композиторів.

Предмет дослідження - національна ідентичність в українській фортепіанній музиці, яка відображає культурні, історичні та соціальні аспекти українського суспільства.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять наукові праці, що присвячені проблемам ментальності в музиці (Г. Джулай, Н. Горюхіна, В. Драганчук, Х. Казимирів, О. Рошенко та ін.). Питання національного у мистецтві ставали предметом вивчення С. Людкевича, І. Ляшенка, М. Севериної, М. Новаковича та ін.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів, а саме:

теоретичні - аналіз, систематизація,

методи синтезу та узагальнення.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів:

Бакалаврська кваліфікаційна робота є спробою систематизувати та узагальнити результати наукового досвіду в галузі розвитку музичного мистецтва. Наукова новизна полягає в комплексному дослідженні національної ідентичності через призму фортепіанної творчості українських композиторів, що забезпечує новий погляд на зв'язок між музикою та національною свідомістю. В науковій роботі нами

систематизовано та узагальнено:

- теоретичні підходи до вивчення національної ідентичності;
- історичний контекст розвитку фортепіанної музики;

уточнено:

- роль фортепіанної спадщини у формуванні національної ідентичності суспільства;

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути інтегровані в освітні програми музичних навчальних закладів, що дозволить викладачам більш ефективно формувати у студентів розуміння національної ідентичності через фортепіанну музику.

Отримані результати можуть слугувати основою для подальших досліджень у галузі музикознавства, соціології, культурології, історії та педагогіки, сприяючи більш глибокому вивченню взаємозв'язків між музикою та національною ідентичністю.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел.

Повний обсяг роботи складає 49 сторінок, з них 46 сторінок основного тексту. Список використаних джерел становить 29 найменувань.

\

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ

1.1. Визначення національної ідентичності: історичний та культурний контекст.

Визначення національної ідентичності є складним завданням, що включає соціокультурні аспекти. Національна ідентичність, як концепція, охоплює сукупність уявлень і відчуттів, які забезпечують належність до певної національної спільноти, формуючи особисте і колективне самоусвідомлення. Ця ідентичність включає в себе спільне уявлення про походження, мову, культуру, традиції, звичаї, релігію, історичні події та міфи, що визначають і підтримують єдність нації.

У історичному контексті національна ідентичність розвивається через складний процес взаємодії різних історичних епох та подій, які формують колективну пам'ять народу. Історія нації є тим фундаментом, на якому будується уявлення про її унікальність та роль у світовій спільноті. Це може включати героїчні сторінки боротьби за незалежність, періоди піднесення і занепаду, конфлікти з іншими народами, а також процеси державотворення. Важливими елементами цього процесу є національні міфи, історичні постаті та події, що стають символами національної єдності та гордості. Національна історична пам'ять може також служити інструментом політичної мобілізації, спрямованою на зміцнення почуття національної ідентичності, особливо у контексті боротьби за збереження або відновлення суверенітету.

Культурний контекст є не менш важливим у формуванні національної ідентичності, оскільки він відображає духовний і матеріальний світ нації. Культура, як сукупність мови, літератури, мистецтва, музики, фольклору, традицій та обрядів, відіграє центральну роль у збереженні та трансляції

національної ідентичності від покоління до покоління. Через культуру нація зберігає свої специфічні риси, відмінні від інших народів, що забезпечує відчуття власної незабутності та унікальності. Важливу роль відіграють також культурні інститути, такі як театри, музеї, архіви, які зберігають і популяризують національне культурне надбання, що сприяє формуванню почуття приналежності до певної національної спільноти.

Національна ідентичність формується в постійній взаємодії між історією та культурою, де обидва контексти невіддільні один від одного. Історія забезпечує основу для національного самоусвідомлення, а культура допомагає зберігати і розвивати ці уявлення, перетворюючи їх на живу традицію. В умовах глобалізації та зростаючої взаємозалежності культур національна ідентичність часто зазнає викликів, проте саме через звернення до історії та культури народи здатні підтримувати свою ідентичність, адаптуючись до нових умов і зберігаючи при цьому свою унікальність.

Національна ідентичність, зважаючи на її історичний та культурний контексти, постійно зазнає змін і трансформацій. Цей процес відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

Одним із ключових внутрішніх чинників є політичний розвиток нації. Формування державних інституцій, боротьба за незалежність або автономію, розбудова національної правової системи — усе це сприяє формуванню почуття національної приналежності. У випадку України, наприклад, процеси державотворення та національно-визвольні рухи відіграли визначальну роль у створенні сучасної української ідентичності.

Ще один важливий фактор — соціально-економічний розвиток. Економічні умови життя народу, рівень добробуту та стабільність впливають на формування відчуття єдності та належності до національної спільноти. Відсутність економічної стабільності або внутрішні конфлікти

можуть розмивати національну ідентичність, сприяючи соціальним розколам.

Мова також є критично важливим фактором. Вона є не лише засобом комунікації, а й носієм національної культури і свідомості. Через мову передаються традиції, історія та моральні цінності народу. Відродження або збереження національної мови є часто ключовим елементом у боротьбі за національну ідентичність, особливо в умовах іноземного панування чи культурної асиміляції.

Зовнішні фактори, такі як міжнародні відносини, глобалізація, імперіалізм або колоніалізм, мають потужний вплив на розвиток національної ідентичності. Історично, багато націй, включаючи Україну, стикалися із зовнішніми загрозами у вигляді завоювань, імперського панування або впливу глобальних процесів. У таких умовах національна ідентичність часто загартовується і зміцнюється як спосіб опору зовнішньому тиску.

Зокрема, глобалізація несе з собою як можливості, так і загрози. Вона сприяє культурному обміну, взаємодії народів та економічній співпраці, але водночас може призводити до культурної уніфікації, втрати унікальних національних рис і традицій. В умовах глобалізації національна ідентичність часто стає предметом переосмислення, коли народи шукають баланс між збереженням власної культури та інтеграцією в глобальний світ.

Імперіалізм і колоніалізм залишають глибокі рани на національній свідомості народів, що переживали ці явища. Колоніальні держави часто нав'язували свою культуру, мову, релігію, руйнуючи або пригнічуючи місцеву ідентичність. Однак, історичний досвід показує, що колоніалізм часто провокує виникнення національно-визвольних рухів, які, в свою чергу, стають основою для створення нової, відродженої національної

ідентичності. В Україні періоди імперського панування (зокрема, під владою Російської імперії та СРСР) значно вплинули на формування української національної свідомості, викликавши прагнення до незалежності.

Історична пам'ять та національні символи відіграють надзвичайно важливу роль у збереженні національної ідентичності. Пам'ятні дати, такі як річниці визначних історичних подій або постаті героїв національно-визвольних рухів, стають основою для формування національної свідомості. В Україні такими символами є постаті Тараса Шевченка, Івана Франка, Симона Петлюри, а також події, як-от битва під Крутами, Акт злуки УНР і ЗУНР, проголошення незалежності України.

Ці символи слугують важливими елементами національної консолідації, особливо в періоди кризи або загрози. Вони допомагають нації підтримувати свою унікальність і самовизначення в умовах зовнішнього тиску або внутрішніх викликів.

Таким чином, можемо зробити висновки про те, що національна ідентичність — це комплексне поняття, яке відображає *відчуття належності людини до певної національної спільноти, що базується на спільній історії, культурі, мові, традиціях, звичаях та цінностях. Вона є сукупністю уявлень про унікальність нації, що проявляється через колективну пам'ять, національні символи, мову, соціальні і політичні інституції. Національна ідентичність формується історичними подіями, культурними процесами та соціальним досвідом, слугуючи основою для самосвідомості народу, його єдності та взаємодії в суспільстві.*

Отже, національна ідентичність формується на перетині історичних подій та культурних процесів, що визначають уявлення народу про себе.

Вона не є статичною, а постійно розвивається під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Історична пам'ять, національні символи, культура та мова є основними елементами, що підтримують національну ідентичність, забезпечуючи єдність та неповторність нації в умовах глобалізованого світу.

Вікіпедія визначає національну музичну ідентичність як «форму ідентифікації етнічного елемента в музиці, тобто спосіб виразити свою національну приналежність через музичні засоби». Вона проявляється у використанні специфічних елементів, таких як мелодійні обороти, ритми, ладові структури або тембри, що асоціюються з культурою певного народу. Такі елементи допомагають слухачу відчувати зв'язок із національною спадщиною і впізнати в музиці риси, характерні для своєї етнічної групи. Національна ідентичність у музиці є важливою темою, яка є предметом вивчення науковців з різних країн та культурних контекстів. Вони акцентують увагу на тому, як музика відображає національні традиції, культурні цінності та історичні процеси, що впливають на формування ідентичності.

У цьому підрозділі розглянемо, як дослідники з різних наукових шкіл аналізували цю тему. Говорячи про національну ідентичність, не можемо оминати увагою постаті відомих науковців, серед яких Карл Дальхаус — німецький музикознавець, один із найвпливовіших дослідників у сфері музичної естетики та історії музики ХІХ століття. Він глибоко досліджував вплив національної ідеології на розвиток музики, особливо в контексті європейського романтизму. Дальхаус аналізував, як композитори використовували народні мотиви, щоб створити музичну ідентичність, яка стала символом національної єдності. Він також розглядав питання музичного націоналізму в таких країнах, як Німеччина та Італія.

Бенедикт Андерсон - автор концепції "уявлених спільнот", був політологом, але його ідеї про те, як нації є соціальними конструкціями, тісно переплітаються з музикою. Музика, як засіб вираження і поширення національної ідентичності, стала одним із ключових елементів у його теорії. Андерсон показав, як народна музика та національні гімни створюють відчуття єдності в національній спільноті. Філіп Бульок — американський етнолог, який досліджував європейську та єврейську музичні традиції. Він вивчав, як народна музика відображає та формує уявлення про національну ідентичність. Бульок наголошував на важливості музичних традицій як способу збереження ідентичності в контексті політичних і культурних змін.

Тімоті Райс — ще один провідний етнограф, який досліджував балканську музику. У своїх працях він розглядав, як народна музика використовується для створення та підтримки національної ідентичності, особливо в умовах політичних змін. Райс звертав увагу на те, як національна ідентичність може бути «інструменталізована» державою через музичні інститути та фестивалі. Майкл Бекерман - спеціалізується на чеській музиці, особливо на творчості композиторів Антоніна Дворжака і Леоша Яначека. Він досліджував, як ці композитори використовували національні мотиви для створення власної музичної мови, що підкреслювала їхню культурну ідентичність у межах багатонаціональних імперій.

Проблеми національної ідентичності в музичному мистецтві неодноразово ставали предметом вивчення вітчизняних науковців, серед яких слід згадати Тараса Філенко — українського музикознавця, який багато працював над вивченням проблем української національної ідентичності в музиці. Його дослідження зосереджені на творчості Миколи Лисенка, видатного українського композитора, який активно використовував народні мелодії у своїх творах. Філенко акцентує на тому, як Лисенко, використовуючи фольклорні елементи, заклав основи

української музичної ідентичності. З цього приводу слід згадати його наукову працю "Микола Лисенко: музична ідентичність і національна свідомість".

Етель Геращенко досліджувала українську народну музику та її вплив на становлення професійної музики в контексті формування національної ідентичності. Дослідниця аналізувала, як народні мотиви були використані в класичних творах українських композиторів для створення унікального музичного стилю, що відображає культурну ідентичність України ("Народна музика в контексті класичної традиції", "Слов'янська музика і національна ідентичність").

Людмила Ковнацька— відома українська дослідниця, яка вивчала національні елементи в українській музиці ХХ століття. Її праці охоплюють творчість сучасних українських композиторів, які працювали з народними мотивами, намагаючись поєднати традиційні та техніку модерна для збереження та розвитку української музичної ідентичності ("Музика ХХ століття: Національні елементи в українській музиці", "Традиції і новаторство в українській музиці").

Микола Гриценко — ще один український дослідник, який вивчав питання національної ідентичності в музиці. Він звертав увагу на фольклорний пласт української музики, його вплив на академічну музику та культурні процеси, пов'язані з формуванням національної музичної школи в Україні ("Фольклор і академічна музика: взаємодія та вплив", "Національна музична школа: історія та сучасність").

Національна музична ідентичність, що тісно пов'язана з менталітетом народу, має свої унікальні риси. Однією з перших дослідниць національного стилю в музиці, Н. Горюхіна, в 1980-х роках дійшла висновку, що для повноцінного вираження етнічних особливостей музики

недостатньо просто використовувати фольклорні інтонації. Важливо, щоб ці "рідні" музичні елементи розвивалися таким чином, який відображає особливості національного художнього мислення. Таким чином, у процесі формування національного стилю вагому роль відіграє ментальна складова музики [3].

Досліджуючи науковий дискурс щодо поняття музичної ідентичності, М. Новакович пропонує таке його визначення як «явища процесуального характеру, що конструється шляхом усвідомлення національною спільнотою своєї музичної самостійності й набувається в результаті пошуку й поступового відбору найхарактерніших самобутніх форм музичної презентації, прийнятих спільнотою для себе і впізнаваних для інших» [21].

Таким чином, можемо стверджувати, що музична ментальність полягає у способі музичного мислення, через яке передається національна самосвідомість і культурні особливості певної історичної епохи. Вона виступає відображенням національної психіки, її логічних та емоційних рис, які передаються через «колективне несвідоме» та архетипи, що їх К. Г. Юнг називав «споконвічними загальними образами». Тобто, національна музична ідентичність являє собою процес виявлення етнічних елементів у музиці та самовизначення через належність до свого народу, що відображається в музичній структурі. Вона складається з характерних жанрових, лексичних і стилістичних рис, які підкреслюють зв'язок із певною нацією. Національна ідентичність тісно пов'язана з ментальністю, адже саме спосіб мислення впливає на формування унікальної музичної мови та передачу психологічних особливостей народу через музичні стилі.

1.2. Музична ідентичність в контексті історико-культурних процесів в Україні.

Музична ідентичність України формувалася протягом багатьох століть, відображаючи глибокі історичні, політичні та культурні зміни, що відбувалися на території країни. Розвиток української музики нерозривно пов'язаний з національною самосвідомістю та колективним досвідом народу. Різноманіття культурних впливів — від язичницьких традицій до християнської спадщини, від козацьких пісень до європейських музичних течій — створило унікальну музичну мову, яка є важливим елементом національної ідентичності. Однак цей процес був нерівномірним і відбувався на тлі зовнішніх і внутрішніх впливів, що змінювалися з плином часу.

У період Київської Русі (IX–XIII століття) почали формуватися основи української музичної культури. Впровадження християнства в 988 році стало ключовим моментом у розвитку духовної музики, яка надовго залишиться одним із провідних жанрів в Україні. З християнством прийшли нові музичні традиції, зокрема церковні піснеспіви, які мали візантійське коріння. Саме в цей період почали з'являтися перші нотні записи, що стали важливим джерелом для збереження музичних традицій. Водночас язичницькі мотиви та фольклорні елементи залишалися важливою складовою культурного життя. Народні обряди, пов'язані з природними циклами, сезонними святами та побутом, збереглися в музичному контексті, попри християнізацію. Це поєднання фольклорних і духовних елементів заклало основу для розвитку національної музичної ідентичності, що виражала синтез сакрального та світського.

XVI–XVIII століття — це період розквіту козацтва, що зробило значний внесок у формування української музичної традиції. Козацькі думи, пісні й інструментальна музика стали символом боротьби за свободу, відваги та незалежності. Основним носієм цього жанру були кобзарі та лірники, які через епічні твори передавали історію народу, його героїчні та

трагічні сторінки. Музика кобзарів стала важливим виразником національної самосвідомості, і її виконання було тісно пов'язане з народними звичаями та традиціями. У цей період музика не обмежувалася лише військовими чи героїчними мотивами. Українська народна музика продовжувала розвиватися в усіх аспектах життя: обрядова, лірична та танцювальна музика залишалися важливою частиною культури, передаючи колективний досвід через музику, пісні та танці. Важливим елементом стало збереження локальних музичних традицій, які впливали на розвиток регіональних варіацій музичної мови.

У XVII-XVIII століттях Україна активно впроваджувала барокову культуру, що торкнулася всіх сфер мистецтва, зокрема музики. Бароко як стиль охоплював як церковну, так і світську музику, поєднуючи складну поліфонію та багатство музичних форм з емоційністю та драматизмом. Особливий розквіт духовної музики відбувався в хорових концертах і кантах. Водночас в українській бароковій музиці часто використовувалися народні мотиви, що надавало їй національного колориту. Наприклад, багато композиторів включали фольклорні інтонації та ритми, що відображало єднання європейських музичних традицій із народною спадщиною.

Цей період також відзначився значною освітньою активністю. Києво-Могилянська академія стала центром музичної освіти, де викладалися теоретичні та практичні дисципліни, пов'язані з музикою. Це сприяло розвитку професійної музичної культури, яка поєднувала академічні європейські принципи з українськими традиціями.

XIX століття було переломним для української культури та музичної ідентичності. Період романтизму приніс із собою нові погляди на національне відродження, що відобразилося в музиці. Однією з ключових постатей став Микола Лисенко, який заклав основи української

національної музичної школи. Він активно використовував народну музику як джерело для своїх творів, створюючи нові жанри та форми на основі фольклору. Лисенко не тільки збирав і досліджував народні пісні, але й розвивав українську оперу, хорову музику та камерно-інструментальні твори.

Це був також час підйому інтересу до народної музичної творчості. Різні етнографічні експедиції збирали народні пісні, що дозволило систематизувати та зберегти багату спадщину українського фольклору. Завдяки цьому народна музика стала основою для розвитку національної музичної ідентичності, яка в XIX столітті отримала свою професійну композиторську школу.

Музична ідентичність України у XX столітті формувалася в умовах значного політичного тиску з боку радянського режиму. Радянська влада активно втручалася в музичну культуру, накладаючи ідеологічні обмеження на діяльність композиторів і виконавців, що впливало на їхній творчий процес. Незважаючи на це, українські композитори прагнули віднайти й зберегти національну самобутність у своїй музиці. Вони використовували елементи народної музики для підтримки національних традицій, проте змушені були адаптувати свою творчість до вимог радянської ідеології. Музика цього періоду часто мала подвійний зміст: на поверхні вона відповідала вимогам режиму, однак у своїй глибинній суті продовжувала відображати національні риси. Композитори використовували символіку й образи, що мали національне значення, зберігаючи зв'язок із народною музикою.

Після здобуття незалежності в 1991 році українська музика отримала нові можливості для розвитку та самовираження. Відродження інтересу до народної музики стало важливою частиною культурної політики.

З'являлися нові фольклорні колективи, композитори та виконавці, які інтегрували традиційні мотиви в сучасну музику.

Поряд із відродженням фольклорної музики, сучасні українські композитори та виконавці активно експериментують з жанрами, поєднуючи елементи етнічної музики з джазом, роком, електронікою та іншими сучасними стилями. Це дозволяє розвивати музичну ідентичність у глобалізованому світі, зберігаючи при цьому національну специфіку.

Таким чином, історико-культурні аспекти розвитку музичної ідентичності в Україні є критичними для збереження національної самобутності та культурної пам'яті. Вони не лише відображають минуле, але й формують майбутнє української культури, що продовжує активно розвиватися на основі багатовікових традицій та сучасних досягнень. Музична ідентичність залишається одним із найсильніших елементів національної єдності та засобом вираження духовної і культурної самосвідомості українського народу.

1.3. Роль фольклору та етнічних мотивів у формуванні національної музичної мови.

Фольклор і етнічні мотиви займають центральне місце в становленні національної музичної мови України, а також у формуванні колективної ідентичності народу. Вони не тільки відображають культурні та історичні особливості, але й служать важливим джерелом натхнення для сучасних композиторів, виконавців та музичних дослідників. У цьому підрозділі дослідження маємо за мету більш докладно розглянути, яким чином фольклор та етнічні мотиви вплинули на музичну традицію України, як вони взаємодіють із професійною музикою, та які тенденції їх відродження спостерігаються в сучасному культурному контексті.

Фольклор, у вигляді народних пісень, танців, легенд і обрядів, безпосередньо пов'язаний із щоденним життям українців. Він передає цінності, традиції та спостереження за навколишнім світом, які накопичувалися протягом поколінь. Наприклад, обрядові пісні, що виконуються під час свят, відображають основні етапи життєвого циклу — народження, одруження, смерть — і висвітлюють важливі соціальні норми та ритуали.

Музика стала важливим засобом вираження національної самосвідомості, особливо в періоди політичних змін або соціальних конфліктів. Пісні, що відображають патріотичні почуття, боротьбу за незалежність і прагнення до свободи, формують у слухача глибоке почуття приналежності до своєї нації. Такі пісні, як "Ще не вмерла Україна", "Молитва за Україну" стали символами національного руху.

Інтеграція фольклорних мотивів у професійну музику дала поштовх до розвитку нових жанрів і стилів, що сполучили традиційні та сучасні елементи. Українські композитори активно черпали натхнення з народної музики, перетворюючи її у нові форми. Вони адаптували народні мелодії в своїх творах, використовуючи традиційні ритми та гармонії, що допомогло створити українську класичну музику, відзначену національним колоритом.

Класична музика, в свою чергу, вплинула на фольклор, забезпечуючи нові можливості для його розвитку. Наприклад, інструментальні ансамблі почали включати фольклорні елементи, що дозволило створювати нові аранжування, які приваблюють слухачів і надають сучасного звучання традиційним мелодіям.

Сучасні українські музиканти активно повертаються до фольклору, комбінуючи його з різними музичними жанрами, такими як рок, джаз,

електроніка і хіп-хоп. Музичні гурти та виконавці популяризують український фольклор, створюючи нові композиції, які поєднують традиційні мотиви з сучасними музичними стилями. Ці артисти стали символами відродження національної музичної ідентичності, відкриваючи нові горизонти для молодого покоління, яке прагне дізнатися більше про свої корені.

Використання фольклору в сучасній музиці також відзначається інноваційним підходом. Наприклад, електронні звукові ефекти поєднуються з традиційними мелодіями, створюючи нові звучання, що відповідають сучасним музичним тенденціям. Такі експерименти дозволяють фольклору залишатися актуальним у швидко змінюваному музичному середовищі.

Сучасні технології, такі як інтернет і соціальні мережі, грають важливу роль у поширенні фольклорних мотивів. Відео та аудіозаписи з народними піснями легко доступні для всіх, що дозволяє молоді ознайомитися з традиціями та культурою. Завдяки інтернет платформам народна музика стає більш видимою і доступною для широкої аудиторії, стимулюючи її інтерес до української культурної спадщини.

Крім того, активна діяльність національних культурних установ, фольклорних ансамблів і організацій, які займаються збором і популяризацією народних традицій, сприяє збереженню фольклорної спадщини. Міжнародні фестивалі, які виступають платформами для демонстрації традиційної музики, також сприяють розширенню аудиторії та обміну досвідом.

Таким чином, роль фольклору та етнічних мотивів у формуванні національної музичної мови України є невід'ємною частиною культурного спадку країни. Вони забезпечують зв'язок між поколіннями, зберігають

історичну пам'ять та формують національну самосвідомість. Через взаємодію фольклору з професійною музикою та сучасними тенденціями, українська музична мова продовжує розвиватися, зберігаючи свою унікальність і самобутність. Фольклор не лише збагачує музичний контекст, але й сприяє глибшому розумінню української культури. Завдяки інтеграції народних мотивів у сучасні музичні стилі, фольклор стає динамічною частиною національної культури, яка відкриває нові можливості для творчості. Таким чином, фольклор та етнічні мотиви виконують важливу функцію не лише в збереженні, але й у розвитку української музичної ідентичності в умовах глобалізації та культурного збагачення.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

У першому розділі роботи було проаналізовано концептуальні аспекти національної ідентичності в українській музиці, що дозволило виявити її багатогранний характер у контексті історії та культури.

Визначення національної ідентичності засвідчує, що цей феномен залежить від багатьох факторів, включаючи історичні події, соціальні трансформації та культурні традиції, які формують не лише відчуття належності, але й творчий потенціал нації. Історико-культурний аспект розвитку музичної ідентичності в Україні вказує на численні трансформації, що проходила українська музика, піддаючись впливам різних культур, зокрема польської, російської та австрійської, які, з одного боку, збагачували українську музику новими елементами, а з іншого - ставили перед викликами у формуванні єдиного національного звучання.

Дослідження особливостей української музики в різні історичні періоди дозволяє виявити, як соціальні та політичні зміни, такі як періоди окупації чи національного відродження, впливали на її розвиток. Особливу увагу було приділено періодам, коли національна свідомість українського народу відновлювалась, оскільки ці часи стали поштовхом для творчих експериментів і формування нових музичних жанрів, що відображали національні ідеї та цінності.

Роль фольклору та етнічних мотивів у формуванні національної музичної мови підкреслює, що традиційна українська музика стала основою для створення сучасних музичних форм. Використання фольклорних елементів у сучасних композиціях не лише збагачує виразність музики, але й підкреслює її автентичність, допомагаючи зберегти культурну спадщину. Дослідження українського фольклору відкриває нові перспективи для розуміння впливу традицій на сучасну музику, вказуючи на важливість збереження етнічних коренів у світлі глобалізації.

Отже, національна ідентичність в українській музиці постає як складний і динамічний процес, що активно взаємодіє з історичними та культурними змінами. Цей процес не є статичним - він постійно

еволюціонує під впливом сучасних тенденцій і культурних обмінів. Подальше вивчення аспектів національної ідентичності в українській музиці є необхідним для глибшого розуміння її унікальних рис, які можуть стати основою для розвитку нових форм музичної творчості. Це також сприятиме збереженню та популяризації української музичної спадщини в контексті світової культури, підкреслюючи важливість національної ідентичності в епоху глобалізації.

РОЗДІЛ II

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ФОРТЕПІАННІЙ ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

2.1. Музика як відображення національної самобутності.

Фортепіанна творчість українських композиторів посідає важливе місце у формуванні національної ідентичності, що робить її невід'ємною частиною культурного життя країни. Музика є не тільки емоційним вираженням особистих переживань композитора, але й потужним засобом відображення національної самобутності, історії та традицій українського народу. Завдяки використанню різноманітних стилістичних елементів, композитори створюють твори, які не тільки зберігають культурну спадщину, але й формують сучасну національну ідентичність, пропагуючи українську культуру в глобальному контексті.

Як ми вже говорили у попередньому розділі, одним із найзначніших аспектів національної самобутності в українській музиці є глибокий зв'язок із фольклором. Народна музика, з її мелодіями, ритмами та інтонаційними особливостями, стає основою для творчості багатьох українських композиторів, де фольклорні елементи органічно поєднуються з сучасною музичною мовою. Цей синтез традиції та сучасності надає музичним творам особливого звучання, яке робить їх впізнаваними та унікальними.

Значення фольклору в музиці виходить за межі лише музичної форми, він також слугує засобом передачі культурних цінностей, звичаїв і обрядів. Традиційні мелодії, що передавалися з покоління в покоління, іноді використовуються як основа для творів, у яких композитори переосмислюють їх, привносячи нові, сучасні елементи. Таким чином, фольклор не лише зберігається, а й еволюціонує, стаючи частиною музичного мовлення, що здатне відобразити як сучасні проблеми, так і традиційні цінності.

Фортепіанна музика також виступає важливим виразником історичної пам'яті українського народу. Багато композиторів використовують музику як інструмент для вираження національного

патріотизму та самоусвідомлення. Твори, що відзначають важливі історичні події, як-от боротьба за незалежність, формують у слухача почуття гордості та приналежності до великої нації. Музика стає маніфестом, в якому переплітаються історичні мотиви, символи та образи, що робить її невід'ємною частиною культурної пам'яті.

Разом з тим, фортепіанна творчість українських композиторів відзначається новаторськими тенденціями, які виражаються в експериментах із формою, стилем і жанром. Сучасні композитори активно поєднують елементи джазу, імпресіонізму та новітніх музичних напрямів, створюючи унікальні твори, які інтегрують традиційні українські мотиви з актуальними музичними стилями. Це сприяє формуванню нових жанрових форм, які розширюють межі української музики та підкреслюють її динамічність.

Фортепіанна творчість українських композиторів не лише відображає національну самобутність, але й активно впливає на формування музичного середовища країни. Кожен новий твір, створений на основі традицій або ж внаслідок експериментів, стає частиною живого культурного процесу, який підкреслює багатство і різноманітність української музики. Композитори, через свої твори, здатні вловлювати дух часу, реагуючи на виклики сучасності, й водночас звертатися до історії, відновлюючи забуті чи маловідомі музичні традиції.

Варто зазначити, що в українській фортепіанній музиці існує потужний пласт творів, які присвячені конкретним регіонам України або національним традиціям. Наприклад, деякі композитори черпають натхнення з культурних особливостей Галичини, Полтавщини чи Слобожанщини, використовуючи регіональні фольклорні мотиви, що надає

їхнім творам специфічного колориту. Такі регіональні акценти не лише підкреслюють різноманіття національної культури, але й сприяють формуванню регіональної ідентичності в рамках загальноукраїнської.

Таким чином, фортепіанна музика в Україні постає як багатогранний і динамічний процес, що активно взаємодіє з соціальною, історичною та культурною дійсністю. Музика не лише передає культурні традиції, але й стає дзеркалом, у якому відображаються мрії, переживання та сподівання українського народу. Сучасні українські композитори, звертаючись до минулого, створюють музику, що є не лише автентичною, але й актуальною, здатною з'єднати покоління та впливати на формування нових культурних трендів.

Отже, фортепіанна творчість українських композиторів, виконуючи функцію збереження і популяризації національної ідентичності, є важливим аспектом культурного життя, що сприяє зміцненню національної свідомості і самоусвідомлення, водночас відкриваючи нові горизонти для української музики на міжнародній арені.

Музичний стиль в Україні є важливим елементом, що визначає особливості національної ідентичності, зберігаючи культурні традиції та адаптуючи їх до сучасних умов. Він формується під впливом багатогранних культурних традицій, які переплітаються в історії нашої країни. Основні елементи, такі як мелодія, ритм, гармонія і текстура, відображають характерні риси української музики.

Однією з основних рис українського музичного стилю є його глибокий зв'язок із фольклорними традиціями. Народна музика служить джерелом натхнення для багатьох композиторів, які використовують фольклорні елементи у своїй творчості.

2.2. Фортепіанна спадщина видатних українських композиторів як вираження національної самобутності.

Фортепіанна музика в українській культурі має багату і різнобічну історію, яка відображає глибокий зв'язок композиторів із народною творчістю, історичними подіями та духовними традиціями. Протягом століть українські композитори використовували фортепіано як засіб для відображення національної ідентичності, звертаючись до фольклорних джерел і збагачуючи їх новими гармонічними та ритмічними знахідками. Серед найбільш значущих імен, що створили визначні твори для фортепіано, варто згадати Миколу Лисенка, Станіслава Людкевича, Бориса Лятошинського, Сергія Борткевича, Віктора Косенка, Мирослава Скорика, Левка та Жанну Колодубів, Лесю Дичко, Валентина Сильвестрова, Ігоря Шамо та багатьох інших.

Микола Лисенко, як засновник української класичної музики, зробив великий внесок у розвиток фортепіанної творчості. Його цикл "Українські народні пісні" для фортепіано є яскравим прикладом того, як композитор інтерпретував і стилізував народні мелодії. У цих творах Лисенко майстерно поєднує українські пісенні інтонації з класичними музичними формами, зберігаючи природність народного співу. Наприклад, його "Думка-шумка" демонструє поєднання ліричних та динамічних елементів, що характерні для українського фольклору.

Станіслав Людкевич також відіграв важливу роль у формуванні національного стилю у фортепіанній музиці. Його "Сюїта на українські народні теми" є вдалим прикладом обробки фольклорних мотивів у фортепіанній музиці. Людкевич поєднує народні мелодії з романтичним стилем, створюючи багатогранні музичні образи. У своїй творчості він

також активно звертався до національних історичних тем, що робить його музику надзвичайно виразною та патріотичною.

Коломийки С. Людкевича є яскравим прикладом того, як українські композитори зверталися до народних джерел для збереження національної ідентичності в академічній музиці. Цикл "Коломийки" для фортепіано став важливою спробою Людкевича перенести народні традиції у професійну музику, підкреслюючи багатство українського фольклору та його унікальні риси [14].

Коломийка — це традиційний жанр української народної пісні та танцю, особливо поширений у західних регіонах України. Він характеризується жвавим ритмом, короткими куплетами та виразною мелодією. Людкевич, беручи за основу цей жанр, використовує його як музичний матеріал, збагачуючи народний мелос академічними прийомами, такими як поліфонія, складна ритміка та гармонія. Завдяки цьому композитор не просто відтворює фольклорні елементи, а «переносить» їх на новий рівень, інтегруючи у ширший європейський контекст.

Фортепіанні твори Бориса Лятошинського відзначаються потужною емоційною насиченістю та глибиною. Наприклад, його "Соната для фортепіано №2" є прикладом модерністського підходу до класичних форм, в які композитор інтегрує національні мотиви. У цій сонаті Лятошинський використовує драматичні контрасти, гостру гармонію та складні ритми, що надає твору особливої емоційної сили. Його музика відображає не лише вплив українського фольклору, але й глибокі філософські роздуми про долю України та її народу.

Віктор Косенко, один із яскравих композиторів першої половини ХХ століття, відзначився створенням низки фортепіанних творів, що поєднують класичну форму з українськими народними елементами. Його

цикл "Дванадцять етюдів у формі старовинних танців" є зразком віртуозного й водночас ліричного підходу до фортепіанної музики. Косенко майстерно використовує українські інтонації та ритми, стилізуючи їх у рамках класичних танцювальних форм, таких як менует, гавот, куранта та алеманда. Його музика відзначається особливою мелодійністю та багатством гармонії, що робить її близькою до слухача і водночас глибокою за змістом.

Фортепіанна спадщина Василя Барвінського також заслуговує на увагу. Він активно звертався до фольклору, надаючи йому нових форм у своїх творах. Один із найвідоміших його циклів — "Українські народні пісні для фортепіано" — демонструє, як народні мелодії можуть бути втілені в академічній музичній мові. Барвінський намагався зберегти автентичність фольклорного матеріалу, водночас надаючи йому вишуканої форми, яка відповідає традиціям західноєвропейської класичної музики. Його музика відображає глибоке національне почуття та прагнення до самовираження через українські теми.

Сергій Борткевич (1907-1983) є одним із тих українських композиторів, чия творчість втілює національну ідентичність через фортепіанну музику. Попри те, що значну частину свого життя він провів за межами України, його музичні твори глибоко вкорінені в українській культурі та традиціях. Це проявляється у використанні характерних мелодійних інтонацій, гармонічних особливостей і ритмічних структур, властивих українському фольклору.

Борткевич активно інтегрував народні мотиви у свої фортепіанні твори, надаючи їм особливого національного колориту. В його композиціях можна почути відлуння традиційних українських танців, таких як коломийка чи козачок, які надають музиці життєрадісності та динаміки.

Ритміка його творів часто нагадує народні танці, що створює відчуття енергійності й руху, підкреслюючи емоційну насиченість його музики.

Одним із найяскравіших прикладів фортепіанної творчості С. Борткевича є його "Концерт для фортепіано з оркестром № 1". Цей твір поєднує віртуозність із ліричною мелодійністю, демонструючи вплив романтичного стилю, але водночас зберігає виразність, властиву українській національній музиці. Композитор уміло використовує ладово-гармонічні особливості, такі як фрігійський та дорійський лади, що є характерними для української народної музики. Це додає його творам унікального звучання, яке відрізняє їх серед інших фортепіанних творів ХХ століття.

Перебуваючи в еміграції, Борткевич не втрачав зв'язку з рідною культурою. Навпаки, його музика стала способом зберегти національну ідентичність, передаючи її через поєднання українських мотивів із західноєвропейськими музичними традиціями. Проживаючи в Німеччині, Франції та Швейцарії, композитор розширив свій стиль, інтегруючи елементи неокласики та романтизму. Проте навіть під впливом європейських музичних тенденцій, його твори залишаються пронизаними українським духом, що робить їх особливо цінними в контексті національної музичної спадщини. Отже, Сергій Борткевич створив унікальний музичний стиль, у якому українська національна ідентичність органічно поєднується з впливами європейських музичних шкіл. Його фортепіанні твори є яскравим прикладом того, як композитор може зберегти й адаптувати національні традиції в умовах культурного діалогу та взаємовпливів, залишаючись вірним своїм кореням. Це свідчить про те, що, незважаючи на політичні та соціальні обставини, національна культура може бути збережена і передана через музику, яка стає важливим засобом самовираження та ідентифікації. Фортепіанна спадщина Сергія Борткевича

налічує десятки творів, серед яких Концерт для фортепіано з оркестром ор.2; сім п'єс для фортепіано (1905); чотири п'єси для фортепіано (1906); «Кримські замальовки» (1908); Соната для фортепіано (1907); Шість ліричних думок (1910); Шість прелюдій (1910); Десять етюдів для фортепіано (1910); фортепіанні п'єси «Плач і розрада» (1911); «Російські танці» (1914); альбом п'єс «Маленький мандрівник» (1921); Три вальси (1924); Концерт для фортепіано з оркестром для лівої руки (1924); Дванадцять нових етюдів для фортепіано (1924); 12 п'єс (3 казок Андерсена) (1924); альбом «Дитинство» (1930); Сім прелюдій (1931) та ін.

Не можна оминати увагою творчість відомого українського композитора Івана Карабиця, чия фортепіанна музика поєднує в собі драматизм і глибину українського фольклору з модерністськими тенденціями ХХ століття. Його твори, такі як "Соната для фортепіано", вражають своєю експресивністю та ритмічною складністю. Композитор часто звертався до українських народних інтонацій, водночас інтегруючи їх у контекст сучасної музики, що робить його творчість особливо актуальною.

Процес гармонійної трансформації народного матеріалу також помітний у творчості геніального українського композитора Мирослава Скорика, де фольклор служить джерелом натхнення для створення сучасних музичних форм. В своїй творчості Скорик не просто цитує народні мелодії, а переосмислює їх, інтегруючи у свою фортепіанну музику сучасні технічні прийоми.

Безумовно, важливим аспектом є відтворення народних тембрів і прийомів звуковидобування, характерних для народних інструментів. Якщо Скорик використовує артикуляційні засоби для імітації народних інструментів, то Людкевич у "Коломийках" робить акцент на ритмічних та

мелодичних особливостях народних наспівів, зокрема коломийок, що підкреслює життєрадісний і динамічний характер українського фольклору.

Таким чином, як Людкевич у своїх "Коломийках", так і Скорик у своїх фортепіанних циклах розвивають національну ідентичність у музиці. Обидва композитори використовують багатство української народної музики як основу для творення нових музичних форм, що водночас зберігають глибокий зв'язок із традицією. Це є свідченням того, як народне мистецтво продовжує жити у сучасній музиці, стаючи важливим елементом національної музичної ідентичності.

Цикл творів "З дитячого альбому" Мирослава Скорика можна розглядати не лише з музичної точки зору, а й у контексті національної ідентичності, яку композитор майстерно вплітає у свої фортепіанні композиції. Скорику вдалося створити унікальну музичну мову, що спирається на багату українську культурну спадщину. Це особливо помітно у використанні фольклорних мотивів, які, хоч і не цитуються прямо, проте відчуваються на рівні структурної побудови та змісту творів. Фортепіанні твори Скорика демонструють складний процес трансформації народного мелосу, який стає основою для вираження української національної ідентичності. Використання елементів гуцульського та бойківського фольклору у поєднанні з сучасними композиторськими техніками у творах Мирослава Скорика створює місток між минулим і сучасністю, демонструючи безперервність національної музичної традиції. Це поєднання дозволяє композиторові переосмислити фольклорні джерела крізь призму сучасності, зберігаючи їх автентичність, але водночас надаючи їм нового звучання, іншими словами, це здатність культурних традицій тривати і змінюватися, не втрачаючи свого коріння. Фортепіанна спадщина Мирослава Скорика надзвичайно велика та різноманітна, охоплюючи твори різних жанрів і стилів. Композитор майстерно поєднує

традиційні українські мотиви з сучасними композиторськими техніками, що дозволяє його музиці залишатися актуальною й оригінальною. Його фортепіанні композиції вирізняються яскравою мелодикою, насиченою гармонією та витонченим використанням ритмічних елементів, що відображають багатство української музичної культури.

Одним з перших значних творів Скорика є цикл "З дитячого альбому", який демонструє ніжність і простоту дитячих вражень через легкі й барвисті музичні образи. Цей цикл відзначається емоційною прозорістю та виразністю, яка дозволяє слухачеві відчувати атмосферу дитячого світу.

"Бурлеска" та "Токата" вражають своєю віртуозністю та емоційною напругою, де композитор виявляє своє вміння створювати складні та експресивні музичні структури. Ці твори розкривають складний внутрішній світ композитора, його прагнення до виразності та технічної майстерності, що є характерним для його творчого підходу.

"Карпатська рапсодія" та "Прелюдії" відображають глибокий зв'язок Скорика з українським фольклором, особливо з традиціями Західної України. У цих творах відчуваються народні мотиви, що переплітаються з сучасними музичними техніками, створюючи неповторний колорит і характер. Мелодії, ритми та гармонії цієї музики передають атмосферу гірських пейзажів та багатство української культурної спадщини.

У своїх більш пізніх творах, таких як "Інтермецо" та "Пісня для фортепіано", Скорик поглиблює свою ліричну та емоційну виразність, створюючи інтимні, тонко вигравіровані композиції, що вражають глибиною почуттів і витонченістю техніки. У цих творах композитор знову звертається до народних джерел, але вже в контексті більш сучасних музичних форм.

Його "Сюїта" та "Чотири фортепіанні п'єси" стали важливими етапами в розвитку його творчості. Вони вражають багатогранністю, різноманіттям стильових впливів і здатністю поєднувати складні музичні структури з простими народними мотивами. У цих творах відчувається те ж прагнення до пошуку нових виразних можливостей, яке стало характерним для Скорика на всіх етапах його творчості.

Партита №5 для фортепіано — це важлива частина фортепіанної спадщини Мирослава Скорика. Цей твір є одним із значних досягнень композитора у великій формі і вражає своєю складністю, багатогранністю та глибиною. У "Партиті №5" Скорик поєднує різні музичні техніки і стилі, створюючи складну та інтелектуальну композицію. Партита складається з п'яти різнохарактерних п'єс: Прелюдія, Вальс, Хор, Арія, Фінал. Ця партита, як і багато інших творів композитора, відзначається витонченим використанням фортепіанної техніки, ритмічними варіаціями та гармонічною складністю. Вона є прикладом вищої майстерності у створенні масштабних фортепіанних творів і продовжує традицію поєднання української фольклорної спадщини з сучасними композиторськими прийомами. Сюїта демонструє технічну витонченість та емоційну напругу, властиву багатьом творам Скорика, і показує його вміння маніпулювати різними музичними образами та текстурами. Таким чином, "Партита №5" займає важливе місце серед фортепіанних творів композитора, доповнюючи загальну картину його творчого доробку.

Завершальним етапом фортепіанної спадщини Скорика можна вважати його "Концерт для фортепіано з оркестром", який, хоча й є концертним твором, має велике значення в контексті його фортепіанних композицій. У цьому творі композитор поєднує складні оркестрові кольори з глибокою ліричністю та віртуозністю соло фортепіано, створюючи справжній музичний монумент, що поєднує сучасні та народні елементи.

Усі ці твори демонструють майстерність Скорика в створенні музики, яка не лише захоплює технічними досягненнями, але й зберігає глибокий зв'язок з українськими традиціями. Його творчість продовжує бути важливим внеском у розвиток не тільки української, а й світової музичної культури. Фортепіанні твори Скорика — це не лише зразок високої технічної майстерності, а й справжня художня енциклопедія українського музичного мистецтва, яка передає дух нації, поєднуючи минуле з сучасністю. Його музика залишається невичерпним джерелом натхнення як для виконавців, так і для слухачів, відкриваючи нові грані української музичної традиції.

Важливо зазначити, що такі фольклорні інтеграції не є прямим копіюванням. Вони слугують способом відображення національного характеру, адже композитор намагається передати не просто звучання народної музики, а її душу, внутрішню суть. Це також є характерною рисою й інших українських композиторів, таких як Левко Колодуб чи Жанна Колодуб, які в своїх фортепіанних творах не лише відтворювали музичні традиції, а й шукали нові форми для збереження національної ідентичності.

Мирослав Скорик демонструє виняткову винахідливість, використовуючи специфічні артикуляційні прийоми для перенесення особливостей народних інструментів на фортепіанну фактуру. Ці засоби стають ключовими у збереженні національної ідентичності та втіленні народного мелосу на інструменті, який не має прямого зв'язку з традиційною фольклорною музикою.

Staccato в його музиці відтворює ритмічну чіткість і дзвінкість цимбалів, надаючи музиці особливої енергії та вібрації, що нагадує звучання струмків чи весняних потоків, притаманних Карпатському регіону. Протяжні legato мелодії, розгорнуті у верхньому регістрі,

створюють відчуття простору, що асоціюється з епічним звуком трембіти, інструмента, який використовувався для передавання сигналів на далекі відстані. Цей прийом дозволяє не лише почути, але й відчути відлуння українських гір у фортепіанному звучанні.

Мелізматика, як-от ланцюжки трелей, що часто з'являються у творах композитора, відсилає до народної традиції орнаментування мелодій на сопілці чи скрипці. Це допомагає передати характерну легкість і рухливість народних наспівів, що є невід'ємною частиною української музичної культури. Навіть глибокі басові квінти, які в його музиці можуть звучати як гудіння, нагадують низькі звуки басолі, створюючи глибоке і резонансне тло для мелодії.

Ці техніки, поєднані з сучасними засобами композиції, стають не лише способом передачі фольклорних елементів, але й підкреслюють індивідуальність національного стилю, який Скорик вдало адаптує до академічної музичної сцени. Завдяки цьому, фортепіанні твори композитора перетворюються на дзеркало, яке відображає багатий культурний пласт української музичної спадщини. Це підкреслює не лише майстерність композитора, але й його глибокий зв'язок з народною традицією, яка продовжує жити і розвиватися через сучасні форми вираження.

Тож, у фортепіанній музиці Скорика можна побачити ширший процес збереження й трансформації національної культурної спадщини. Через народні інтонації, використання природних тембрів українських інструментів та сучасні засоби виразності він не тільки формує власний стиль, але й підтримує ідею національної ідентичності, що відлунює в кожному з його творів.

"Карпатська рапсодія" для фортепіано і оркестру та "Мелодія" стали символами української музики. У цих творах Скорик майстерно поєднує гуцульські народні мотиви з сучасними композиційними техніками, створюючи музичні полотна, що відображають красу українських Карпат та багатство національної культури. Його музика вирізняється емоційністю, простотою виразних засобів та глибиною інтонаційного змісту.

Леся Дичко, одна з провідних українських композиторок, відзначається своїм внеском у сучасну українську музику. Її твори відрізняються емоційністю, лірикою та глибиною. Дичко активно використовує елементи українського фольклору, створюючи музику, яка підкреслює національну самобутність. Її композиції, зокрема для фортепіано та оркестру, демонструють інноваційний підхід до традиційних форм і жанрів.

Фортепіанний цикл "Поетичні картини" для фортепіано демонструє тонке відчуття української природи та культурних традицій. Дичко відома своєю майстерністю в гармонічних експериментах, які, поєднуючись із фольклорними мотивами, створюють неповторну музичну мову. В її музиці часто можна почути відлуння українських духовних традицій, що робить її творчість особливо виразною. Дичко активно використовує елементи українського фольклору, створюючи музику, яка підкреслює національну самобутність. Важливим твором є "Фортепіанна сюїта", яка об'єднує різноманітні стильові елементи і відображає глибину музичних пошуків композиторки. Однією з її яскравих робіт є "Картинки з дитинства", цикл п'єс, що передає дитячі враження та настрої через яскраві музичні образи, що вражають емоційною прозорістю.

Також варто згадати "Мелодії", серію ліричних п'єс, у яких відчувається особливий емоційний заряд, та "Пісню про землю", твір, що

поєднує народні елементи з сучасними музичними прийомами. "Три п'єси" є важливою частиною її творчості, оскільки вони демонструють витончену гармонію та глибину мелодії, що характерно для її фортепіанної спадщини. Крім того, "Сім мініатюр для фортепіано" складають цикл, який вражає різноманітністю настроїв і технічних можливостей фортепіано. Ці твори відображають не лише майстерність Лесі Дичко, а й її глибокий зв'язок з українською культурною спадщиною, яка відображена в музичному мовленні та образах.

Левко Колодуб - ще один видатний композитор, чия творчість характеризується глибоким проникненням у національні музичні традиції. Колодуб часто досліджує теми національної ідентичності, використовуючи українські мелодії та ритми, які перетворює в сучасні музичні форми. Одним із цікавих творів Левка Колодуба є "Фортепіанна сюїта", яка вражає багатогранністю композиційних прийомів та стильових пошуків композитора. "Симфонічні ескізи" для фортепіано — ще один значущий твір, що поєднує традиційні елементи української музики з сучасними композиторськими техніками [1].

Особливе місце серед його фортепіанних творів займають "Три п'єси для фортепіано", які поєднують витонченість музичних образів і глибокий внутрішній зміст. "Прелюдії" — цикл п'єс, що демонструє віртуозність та індивідуальний стиль композитора. Твори Левка Колодуба часто спираються на народну музику, але оброблену через сучасну призму, що надає його композиціям особливого емоційного забарвлення та технічної майстерності.

Жанна Колодуб, що також є значущою фігурою в українській музиці, відзначається як композиторка, педагог і музикознавець. Її творчість, що охоплює різноманітні жанри, активно інтегрує елементи українського

фольклору. Жанна Колодуб, відома своїми педагогічними ініціативами, які сприяють розвитку молодих талантів в Україні, створила низку фортепіанних творів, які вирізняються емоційною глибиною та технічною витонченістю. Одним із цікавих циклів є "Сім п'єс для фортепіано", що охоплює різноманітні музичні образи і стилістичні пошуки. У "Дитячому альбомі" композиторка створює легкі й образні п'єси, які передають атмосферу дитячих вражень та наївності. "Мелодії для фортепіано" складаються з коротких, але глибоких п'єс, що вражають емоційною виразністю та витонченістю.

Також надзвичайно цікавим є цикл "Три прелюдії", у якому композиторка демонструє складну гармонічну тканину та глибоку мелодійність. У "Ноктюрнах" Жанна Колодуб поєднує ліричну мелодику з багатою гармонією, створюючи ніжні й чуттєві музичні образи. Ці твори відображають стиль Жанны Колодуб, яка поєднує народні елементи з сучасними композиторськими техніками, створюючи глибокі та емоційно насичені композиції для фортепіано.

В рамках нашого дослідження варто також згадати талановитих композиторів, таких як Валентин Сильвестров, чия фортепіанна музика відзначається інтимністю та медитативністю. Його "Тихі пісні" для фортепіано є прикладом особливого підходу до звукового простору, де кожен звук набуває символічного значення. Сильвестров часто звертається до теми пам'яті та часу, створюючи музичні твори, що нагадують слухачам про глибокі культурні та історичні пласти української спадщини.

Також варто згадати про внесок Валентина Бібіка, який є одним із найяскравіших представників сучасної української фортепіанної школи. Його твори, такі як "Медитації" та "Фортепіанні концерти", вирізняються складною поліфонічною структурою та глибоким філософським

підтекстом. Бібік звертається до архетипічних тем і використання національних мотивів, проте його музична мова є винятково сучасною, збагаченою експериментальними гармоніями та ритмами. Фортепіанна спадщина цього талановитого композитора багатогранна: це і «24 прелюдії та фуги» ор.2, концерт для фортепіано з оркестром ор.4, 2 прелюдії та фуги ор.7, соната ор.10, 34 прелюдії та фуг тор.16, Вальс ор.19, соната ор.22, концерт №2 для фортепіано та оркестру ор.25, соната ор.28, «Контрасти» ор.36, соната ор.41, соната ор.46, 47 та багато ін.

Сучасний композитор Ігор Щербаков також активно працює у жанрі фортепіанної музики. Його твори, такі як "Фортепіанна сюїта", «Дитячий альбом», сонати для фортепіано демонструють новаторський підхід до використання українських народних мотивів у сучасному контексті. Щербаков поєднує складні поліфонічні структури з народною мелодикою, створюючи музику, що водночас є складною і зрозумілою для слухача.

Таким чином, фортепіанна музика українських композиторів є яскравим вираженням культурної спадщини та національної самобутності. Завдяки використанню народних мотивів, традиційних ритмів та мелодій, а також сучасних композиційних технік, ці твори відображають багатогранність української музичної культури, демонструють здатність української музики не лише зберігати свої корені, але й розвиватися, адаптуючись до нових умов і викликів.

У підсумку, українська фортепіанна музика є багатим культурним пластом, що поєднує в собі як народні традиції, так і нові музичні ідеї. Твори таких композиторів, як Микола Лисенко, Станіслав Людкевич, Мирослав Скорик, Василь Барвінський, Сергій Боркевич, Віктор Косенко, Левко та Жанна Колодуби, Валентин Сильвестров, Борис Лятошинський, Богдана Фроляк та Іван Карабиць, демонструють багатство української

музичної спадщини. Композитори не тільки зберегли національні мотиви у своїх фортепіанних творах, але й інтегрували їх у широкий європейський музичний контекст, що дозволило українській музиці стати частиною світового культурного простору.

Фортепіанна музика в Україні продовжує розвиватися та збагачуватися новими іменами й стилями, демонструючи багатство української культурної спадщини через призму індивідуального творчого бачення. Нажаль, формат нашої наукової роботи не дозволяє проаналізувати всіх українських композиторів, фортепіанна творчість яких є взірцем втілення ідентичності національної музичної культури. Названі нами імена - це лише невелика частка тих, чия творчість стала визначальною для розвитку української фортепіанної музики. Вони представляють різні історичні етапи і стилістичні напрями, але всі вони мають спільну рису - прагнення через музику відтворити національний дух, культуру та традиції.

Українська фортепіанна спадщина багата й різноманітна, причому кожен композитор вносить у неї власну унікальну ноту. Одні майстри глибоко занурюються у народні теми, інші експериментують з сучасними європейськими стилями, але всіх їх об'єднує чітке усвідомлення національної приналежності.

Подальші дослідження можуть охоплювати не лише аналіз конкретних творів, а й ширший контекст їхньої творчості - взаємодію з іншими жанрами та вплив культурно-історичних процесів на формування музичного стилю, об'єднуючими рисами якого є використання фольклорних елементів. Багато з українських композиторів активно черпають натхнення з українського фольклору, що проявляється у використанні народних мелодій, ритмів та інструментовки, створюючи

глибокий зв'язок із національною культурною спадщиною. Композитори прагнуть відобразити в своїй музиці національну ідентичність, культуру та традиції, що резонує з українською історією та культурою.

Важливою рисою є експериментування з формою і гармонією. Багато українських композиторів відзначаються інноваційним підходом до музичних структур, як, наприклад, Лятошинський і Сильвестров, які використовують новітні техніки композиції, залишаючись при цьому вірними корінням української музики. Лірика та емоційність також є важливими елементами, які проявляються в музиці Дичко та Колодубів, де передаються складні емоційні переживання через мелодійні лінії, пронизані почуттям ностальгії та любові до рідної землі.

Крім того, багато українських композиторів активно взаємодіють із європейськими музичними течіями, такими як романтизм, імпресіонізм і неокласицизм, що дозволяє їм поєднувати національні мотиви з сучасними стилями. Це робить їх музику більш універсальною і зрозумілою для міжнародної аудиторії.

Не менш важливим є соціально-політичний контекст, який відображається в творчості українських композиторів. Їхня музика часто передає відображення соціально-політичних реалій, історичних подій та національних переживань, що надає їй глибокий зміст і контекст. Таким чином, музичний стиль українських композиторів, хоча й різний, об'єднує цілу низку спільних рис, які відображають унікальність та самобутність української музичної традиції. Ця спільна основа створює різноманітність звучання, яка представляє багатогранну культуру України на світовій арені.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що український музичний стиль є багатогранним і динамічним явищем, яке формує національну ідентичність через традиційні та сучасні елементи. Від народної музики до

класичних і сучасних композицій, українські композитори продовжують розвивати та адаптувати свої стилі, зберігаючи глибокі корені в культурі і водночас відкриваючи нові горизонти для української музики на світовій арені. Музика залишається важливим інструментом самовираження, що допомагає не лише зберегти національні традиції, але й активно взаємодіяти з глобальними культурними процесами.

Сучасні українські композитори, реагуючи на загарбницьку війну, розв'язану росією проти України, у своїх творах не лише продовжують боротьбу за національну ідентичність, а й перетворюють музику на потужний інструмент культурного опору. Їхні твори відображають біль, героїзм і надію, стаючи своєрідною хронікою епохи.

Через фортепіанну музику, симфонічні полотна, хорові твори й камерні композиції вони передають трагедію війни, закликаючи до єдності, миру та збереження української культури. Нові твори нерідко наповнені відлунням народних мотивів, символами свободи та боротьби, що підкреслює зв'язок із традиціями і водночас демонструє сучасний погляд на музику. Своїм мистецтвом композитори нагадують світові про цінність людяності й культурної спадщини навіть у найтемніші часи.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

У другому розділі було проаналізовано важливу роль фортепіанної творчості українських композиторів у відображенні національної самобутності. Музика виступає як потужний засіб вираження національного духу, культури та історії, і в контексті української музичної спадщини фортепіано стало інструментом для втілення національних

ідеалів та емоцій. Твори українських композиторів виокремлюються своєю здатністю передавати специфічні риси української культурної традиції, через що фортепіанна музика стала важливим елементом національної ідентичності.

Аналіз музичного стилю показав, що українські композитори активно інтегрують народні елементи в свої твори, зберігаючи водночас високу художню майстерність і сучасні європейські музичні тенденції. Це дозволяє створювати оригінальні та самобутні твори, що одночасно мають глобальне значення та глибоке національне коріння. Народні мотиви, використання специфічних музичних форм і технік, а також інтонації, притаманні українській культурі, створюють унікальний стиль, який відрізняє українських композиторів від представників інших національних шкіл.

Фортепіанна спадщина видатних українських композиторів яскраво демонструє не лише їхню індивідуальну творчість, а й сприяє формуванню цілої музичної традиції, що є невід'ємною частиною української культурної спадщини. Твори цих композиторів — це не лише художні досягнення, але й важливі культурні документи, які допомагають зберегти і передати майбутнім поколінням національну ідентичність через музику. Вони показують, як фортепіано може стати не лише інструментом музичного вираження, але й важливим носієм національних традицій і духовної спадщини

ВИСНОВКИ

У дослідженні було встановлено, що національна ідентичність в українській музиці формується через тісний зв'язок із історичним та культурним контекстом. Музика, як частина духовної і культурної спадщини народу, відображає не тільки емоційний і внутрішній світ композиторів, але й колективні переживання та ідеї, властиві українському

народу. Важливу роль у цьому процесі відіграли історичні події, які вплинули на становлення національної самосвідомості, і це знайшло своє відображення у музичних формах та стилях.

Історико-культурний розвиток української музики, зокрема фортепіанної, показує, як національна музична мова еволюціонувала, інтегруючи європейські музичні традиції з глибокими етнічними елементами. Українська музика виявляє унікальність у своєму поєднанні народних мотивів з професійною композиторською технікою, що дозволяє їй зберігати самобутність у світовому музичному контексті. Одним із ключових джерел цієї самобутності є український фольклор, який служить невичерпним джерелом натхнення для композиторів, забезпечуючи особливу виразність і унікальність української музики. Народні мелодії та ритми, впроваджені у професійні музичні твори, підкреслюють національний характер та особливості української культури.

У другому розділі було проаналізовано важливу роль фортепіанної творчості українських композиторів у відображенні національної самобутності. Музика виступає як потужний засіб вираження національного духу, культури та історії, і в контексті української музичної спадщини фортепіано стало інструментом для втілення національних ідеалів та емоцій. Твори українських композиторів виокремлюються своєю здатністю передавати специфічні риси української культурної традиції, через що фортепіанна музика стала важливим елементом національної ідентичності.

Аналіз музичного стилю показав, що українські композитори активно інтегрують народні елементи в свої твори, зберігаючи водночас високу художню майстерність і сучасні європейські музичні тенденції. Це дозволяє створювати оригінальні та самобутні твори, що одночасно мають глобальне

значення та глибоке національне коріння. Народні мотиви, використання специфічних музичних форм і технік, а також інтонації, притаманні українській культурі, створюють унікальний стиль, який відрізняє українських композиторів від представників інших національних шкіл.

Фортепіанна спадщина видатних українських композиторів яскраво демонструє не лише їхню індивідуальну творчість, а й сприяє формуванню цілої музичної традиції, що є невід'ємною частиною української культурної спадщини. Твори цих композиторів — це не лише художні досягнення, але й важливі культурні документи, які допомагають зберегти і передати майбутнім поколінням національну ідентичність через музику. Вони показують, як фортепіано може стати не лише інструментом музичного вираження, але й важливим носієм національних традицій і духовної спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біла К. С. Жанрово-стильова модель інструментального концерту та концепційні засади композиторської інтерпретації (на прикладі творів Л. М. Колодуба): автореф. Дис. Канд. Мистецтвозн.: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2011. 16 с.

2. Буяшенко В. Ментальність як парадигма співбуття : дис... канд. філос. наук : 09.00.04. Київ, 1997. 170 с.
3. Горюхіна Н. Методика аналізу національного стилю. Нариси з питань музичного стилю та форми. Київ. Муз. Україна, 1985. С. 81–99.
4. Джулай Г. Музична ментальність: соціально-філософський аналіз : автореф. дис.... канд. філос. наук : 09.00.03. Одеса, 2003. 24 с
5. Додонов Р. До проблеми визначення поняття ментальність.. Придніпровськ. наук. вісник. 1997. № 14 (25). С. 11–14.
6. Драганчук В. Національна ментальність і рівні її відображення в музиці. Музикознавчі студії : наук. зб. Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Львів: Сполом, 2008. Вип. 18. С. 11–18.
7. Івахова К. Темпоритм фортепіанних творів М. Скорика. Культура і сучасність. 2015. № 1. С. 141-145.
8. Історія європейської ментальності / За ред. П. Дінцельбахера. Переклав із нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. 720 с.
9. Казимирів Х. Міфологема землі в українській професійній музиці: історико-культурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. миств. :26.00.01. Київ, 2018. 19 с.
10. Колесса Ф. Українські народні думи. Перше повне видання з розвідкою, поясненнями, нотами і знімками кобзарів. Львів, 1920. 355 с.
11. Корній Л. Проблема національної ідентичності української музичної культури (на прикладі духовної музики). Часопис Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. 2008. № 1. С. 97–103.
12. Леві-Строс К. Первісне мислення. Київ : Український центр духовної культури, 2000. 324 с.
13. Лисенко М. В. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень, виконуваних кобзарем Вересаєм. Київ: Мистецтво, 1955. 87 с.

14. Людкевич С. Націоналізм у музиці. С. Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи/ упоряд. З. Штундер. Львів : Вид-во М. Коць, 1999. Том I. С. 35–52.
15. Ляшенко І. Національне та інтернаціональне в музиці. Київ : Наук. думка, 1991. 269 с.
16. Музична Україніка (композитори України у парадигмі світової музичної культури: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (ДМК ім. В. Барвінського, 14 березня 2019 р., м. Дрогобич) / [редактор-упорядник О.Сеник]. «Швидкодрук» 2019. 128 с.
17. Музичне мистецтво України у ХІХ столітті. Навчальне видання. Ч. 2. Кн. 1: / Авторський колектив під. кер. Л. В. Ярославич. Тернопіль: Астон, 2002. 147 с.
18. Муха А. Композитори України та української діаспори: довідник. Київ: Музична Україна, 2004. 352 с.
19. Муха А. Сучасне українське музикознавство: тенденції розвитку. Матеріали до українського мистецтвознавства. Вип. 3. 2003. С. 72 – 76.
20. Нагорна Л. Ідентичність національна. Енциклопедія історії України: Т. 3 : Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Ін-т історії України. Київ : Наукова думка, 2005. 672 с.
21. Новакович М. Галицька музика габсбурзької доби (1772–1918) в контексті явища національної ідентичності : автореф. дис. ... д-ра миств. : 17.00.03. Одеса, 2020. 33 с.
22. Охїтва Христина. Національна ментальність та ідентичність у музиці: дефініції та кореляція понять. Українська культура: сучасне, минуле, шляхи розвитку. Напрям «Мистецтвознавство». Історико-мистецька спадщина України в контексті світового культурного простору. С. 101-106. №4 (41). С. 88–103.

23. Рощенко О. Діалектика міфологеми і нова міфологія музичного романтизму : автореф. дис.... канд. миств. : 17.00.03. Київ, 2006. 18 с.

24. Свідзинський А. Синергетична концепція культури. Луцьк : Вежа, 2008. 696 с. 23.Северинова М. Архетипи в культурі у проекції на творчість сучасних українських композиторів : монографія. Київ : НАКККіМ, 2013. 299 с.

25. Северинова М. Архетипи в культурі у проекції на творчість сучасних українських композиторів : монографія. Київ : НАКККіМ, 2013. 299 с.

26. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / Пер. з англійської П. Таращука. Київ : Основи, 1994. 224 с.

27. Шевчук О. Особливості відбиття фольклору в інструментальних творах М. Скорики . Українське музикознавство (Наук.-метод. міжвідомчий щорічник). Вип. 14. – К.: Музична Україна, 1979. С. 93

28. Щолокова О. П. Формування національно-культурної ідентичності студентів як проблема педагогіки мистецтва. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2017. Випуск 152. С. 63–68.

29. Ярко М. Парадигма етнонаціональної ідентичності української музичної творчості як пріоритетна дослідницька проблема сучасного вітчизняного музикознавства. Наук. зап. Тернопіль. нац. пед. ун-туім. В. Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство. 2013. No 2. С. 40–48.